
Emne: Tema: Rettskrivningsendringer på høring
Til: Post Språkrådet <post@sprakradet.no>
Sendt: 06.03.2024 15:24:39
Fra: Sander Bøe Bertelsen <sanderbeb@gmail.com>
Hei,

Viser til deres høring om rettskrivningsendringer publisert 01.03.2024, med høringsfrist 15.04.2024.

Jeg vil i mitt høringssvar fremsette noen bemerkninger om tre foreslåtte språkendringer:

Mitt svar relaterer seg til punkt 3.3 om Normering av norvagiserte former. Jeg har konkret kommentarer til tre ulike endringer: "calvados/kalvados", "cava/kava", "prosecco/prosekko."

Disse tre ordene har til felles at de er såkalte *geografiske betegnelser*. Geografiske betegnelser er tegn og symboler som kommuniserer at et produkt har opphav fra et spesifikt område, og der dette produktets kvalitet, omdømme, eller andre egenskaper kan hovedsakelig eller utelukkende tilskrives området. De har individualiserende evne og utpeker konkrete næringsmidler, herunder musserende vin og eplebrennevin. De kan, men må ikke være stedsnavn. Betegnelsene Cava, Prosecco, og Calvados er beskyttet i henholdsvis FOR-2013-03-21-370 og FOR-2006-10-11-1148.

Prosecco og Calvados er egennavn, herunder stedsnavn. Vanligvis staves disse med stor forbokstav, også der ordet fungerer som en geografisk betegnelse for et næringsmiddel. Unntaket er "cava", som betyr hule på spansk, men likevel omtales det ofte som "Cava". Prosekko og Kalvados kan dermed også forstås som *eksonymer*. Ifølge SNL er det i norsk språk uvanlig med eksonymer for byer og steder; de er heller brukt på land (eventuelt stater under landene) ([eksonym – Store norske leksikon \(snl.no\)](https://snl.no/eksonym)). Av den grunn kan man også spørre om det er rett å kalle disse for *importord*. Det er forskjell på "prosecco", som er en spesifikk type vin produsert fra et lite område i tråd med en streng forskrift, og "taco", et svært bredt og generelt ord som viser til en mengde matretter (som oftest de assosiert med fredagsmiddager i norske husholdninger).

Hvis definisjonen av disse tre normerte ordene skal forstås som *generiske betegnelser*, er dette uheldig i en folkerettslig og EØS-rettslig kontekst. Generiske er ord som selv om de viser til et geografisk område- beskriver en type eller klasse av produkter. Et eksempel er *pilsner*, som før i tiden betydde at ølet var fra Plzen, men som i dag beskriver en type lyst øl. På fransk betyr *gants de suede* hansker av semsket skinn, men før betydde det at hanskene var fra Sverige.

Geografiske betegnelser er beskyttet mot å bli generiske, jf. forordningene 2013/1308/EU artikkel 103 og 2019/787/EU artikkel 16. Dette betyr at beskyttelsen ikke påvirkes av hvordan forbrukerne oppfatter ordet, og at beskyttelsen ikke kan oppheves fordi noen påstår at de er generiske.

Etter TRIPS-avtalen (1994) artikkel 23, som Norge har gjennomført i lovverket, og forordningene nevnt over, skal betegnelser beskyttes mot oversettelser, transkripsjoner, og translitterasjoner.

Betegnelsene Prosecco, Cava, og Calvados har lenge vært beskyttet i Norge. Bruken av lokale oversettelser og eksonymer vil også være krenkelser. Se for eksempel EU-domstolens dom i sak C-56/10, der det finske ordet "Konjakki" var en krenkelse av betegnelsen "Cognac".

Jeg vil ikke påstå at norske språkmyndigheter krenker disse rettighetene ved å innføre nye normer der de facto eksonymer blir alternative former. Men slike normeringer kan sende uheldige signaler: Norske næringsaktører kan komme til å tro at Prosecco, Cava, og Calvados faktisk er generiske betegnelser, og dermed ta dem i bruk i sin markedsføring for å beskrive deres produkters egenskaper. Det kan for eksempel hende at en produsent av potetgull markedsfører at den har smak av "trøffel og prosekko" (ved å tilsette kunstig smakstilsetning som minner om musserende vin). Dette er ikke tillatt etter gjeldende regelverk, og tredjeparten kan ikke forsvare seg ved å hevde at "prosekko" er et generisk ord for musserende vin, og heller ikke musserende vin fra Italia generelt. Det *må* være en musserende vin som 1) er fra Prosecco og 2) er fremstilt i tråd med produktspesifikasjonen publisert i EU-tidende.

Etter min mening bør derfor ordene prosecco, cava, og calvados ikke bli normert til prosekko, kava, og kalvados.

--

Vennlig hilsen,

Sander Bøe Bertelsen